

на необхідність формування відповідної адміністративно-правової бази, яка б відповідала інтересам суспільства і міжнародним стандар-

там особливо в контексті інтеграції України у Європейський Союз.

Список використаної літератури

1. Конституція України // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.
2. Про Основні напрями державної політики України у галузі охорони довкілля, використання природних ресурсів та забезпечення екологічної безпеки : постанова Верховної Ради України від 5 берез. 1998 р. № 188 // Відомості Верховної Ради України. – 1998. – № 38–39. – Ст. 248.
3. Про ратифікацію Угоди про партнерство і співробітництво між Україною і Європейськими Співтовариствами та їх державами-членами : закон України від 10 листоп. 1994 р. № 237 // Відомості Верховної Ради України. – 1994. – № 46. – Ст. 415.
4. Виленская Э. В. Правовая охрана человека в окружающей среде / Э. В. Виленская, Э. А. Дидоренко, Б. Г. Розовский. – Луганск : ЛИВД, 1999. – 284 с.
5. Бринчук М. М. Экологическое право (право окружающей среды): учеб. для высш. юрид. учеб. заведений / М. М. Бринчук. – М. : Юрист, 1998. – 688 с.
6. Анисимов А. П. Право человека и гражданина на благоприятную окружающую среду / А. П. Анисимов // Гражданин и право. – 2009. – № 2. – С. 72–80.
7. Про охорону навколишнього природного середовища : закон України від 25 черв. 1991 р. № 1264-ХІІ // Відомості Верховної Ради України. – 1991. – № 41. – Ст. 546.

Надійшла до редколегії 26.10.2011

КАЗАНЧУК И. Д. АДМИНИСТРАТИВНО-ПРАВОВОЕ ОБЕСПЕЧЕНИЕ ПРАВ ЧЕЛОВЕКА И ГРАЖДАНИНА НА БЛАГОПРИЯТНУЮ ПРИРОДНУЮ СРЕДУ КАК ОСНОВА РЕАЛИЗАЦИИ ГОСУДАРСТВЕННОЙ ПОЛИТИКИ ЕВРОИНТЕГРАЦИИ УКРАИНЫ

Охарактеризованы действующее законодательство Украины и научная литература на предмет определения классификации и правовых основ обеспечения прав граждан на благоприятную природную среду с учетом норм и стандартов европейского законодательства.

KAZANCHUK I. ADMINISTRATIVE AND LEGAL SUPPORT FOR HUMAN RIGHTS AND CIVIL NATURE OF FAVORABLE AS THE BASIS FOR IMPLEMENTATION OF STATE POLICY OF NATIONAL POLICY IN UKRAINE'S INTEGRATION TO EU

Ukrainian legislation and the scientific literature to determine the classification and legal framework within which the rights of citizens to a healthy environment, taking into account the norms and standards of European legislation are characterized.

УДК [342.95:342.7](477)

К. В. КИМ,

*кандидат психологічних наук,
доцент кафедри державно-правових дисциплін
юридичного факультету
Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна*

ОСОБЛИВОСТІ ІНФОРМАЦІЙНО-ПРАВОВИХ ВІДНОСИН ЯК РІЗНОВИДУ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВИХ ВІДНОСИН

Розглянуто та схарактеризовано особливості інформаційно-правових відносин як різновиду адміністративно-правових відносин на основі теорії адміністративного права, зокрема поняття, особливостей та видів адміністративно-правових відносин.

Відносини, що нині існують з приводу одержання, використання, поширення та зберігання різноманітних відомостей, є багатограними. Це пов'язано насамперед із феноменом інформації, множинністю її джерел, носіїв і

проявів. Деяка частина інформаційних відносин у силу їх суспільної значущості потребує врегулювання за допомогою загальнообов'язкових, формально визначених, гарантованих державою правил поведінки. Такі відносини

визначаються як правові інформаційні, інформаційно-правові відносини або інформаційні правовідносини.

Інформаційні відносини виникають, змінюються та припиняються в межах нової для України галузі права – інформаційного права. Сьогодні інформаційне право як наука динамічно розвивається, його основні положення перебувають у стадії формування. Значний вплив на інформаційне право як науку мають галузеві науки: конституційне, адміністративне, цивільне, трудове, кримінальне право. Окремі положення інформаційного права базуються на теоретичних засадах міжгалузевих інституцій законодавства та юридичної науки: господарського, підприємницького і комерційного права, права інтелектуальної власності тощо [1]. Науковці розуміють інформаційне право як комплексну галузь права і вважають, що правове походження інформаційного права має приватноправову і публічно-правову природу. Тобто можливість громадян України вільно одержувати, використовувати, поширювати та зберігати відомості, необхідні їм для реалізації своїх прав, свобод і законних інтересів, виникає як на публічному (державному), так і на приватному рівнях суспільних відносин.

Класичним прикладом публічних відносин є адміністративно-правові відносини. Головна особливість адміністративно-правових відносин полягає в тому, що вони виникають, розвиваються та припиняються між самими органами публічної адміністрації та між органами публічної адміністрації й фізичними, юридичними особами. Таким чином, можна стверджувати, що інформаційні відносини, які виникають між органами публічної адміністрації та приватними особами щодо одержання, використання, поширення та зберігання різноманітної інформації, є за своєю сутністю адміністративно-правовими.

Інформаційні відносини неодноразово були предметом дослідження таких учених, як А. Б. Агапов, І. Л. Бачило, В. М. Брижко, А. Б. Венгерів, В. А. Копилов, Т. А. Костецька, О. В. Кохановська, А. І. Марущак, Є. В. Петров, А. А. Письменицький, В. С. Цимбалюк тощо. Аналізу адміністративно-правових відносин було присвячено праці таких науковців у галузі адміністративного права, як В. Б. Авер'янов, О. Ф. Андрійко, Ю. П. Битяк, А. С. Васильєв, І. П. Голосніченко, Є. В. Додін, М. М. Тищенко, Ю. С. Шемшученко, В. К. Шкарупа. Ці та інші вчені досліджували різні аспекти інформаційно-правових відносин, однак не приділяли до-

статньо уваги розгляду особливостей інформаційних відносин як різновиду адміністративно-правових відносин, що і становить **мету** нашої статті.

Дослідження проблем визначення поняття та сутності адміністративно-правових відносин, а також їх структури досить широко репрезентовані в юридичній літературі [2; 3; 4; 5].

Враховуючи теорію адміністративного права, зокрема поняття, до особливостей та види адміністративно-правових відносин, на нашу думку, особливості інформаційно-правових відносин можна віднести те, що:

1. У більшості інформаційно-правових відносин однією з сторін обов'язково є органи публічної адміністрації – органи виконавчої влади, органи місцевого самоврядування, їх посадові та службові особи, а також інші суб'єкти, що здійснюють владно-управлінські функції у сфері інформації. Органи публічної адміністрації виступають носіями юридично-владних повноважень щодо інших суб'єктів (підлеглих органів публічної адміністрації, фізичних та юридичних осіб). До органів публічної адміністрації можна віднести: Президента України, Секретаріат Президента України; органи законодавчої влади; органи виконавчої влади; органи судової влади; представництво Президента України в Автономній Республіці Крим; інші державні органи – прокуратуру України, Рахункову палату, Національний банк України, Раду національної безпеки, Центральну виборчу комісію, закордонні дипломатичні або консульські представництва; органи влади Автономної Республіки Крим: Верховну Раду Автономної Республіки Крим, Раду Міністрів Автономної Республіки Крим, міністерства і республіканські комітети Автономної Республіки Крим; органи місцевого самоврядування; посадову чи службову особу зазначених вище органів; інших суб'єктів при здійсненні ними владних управлінських функцій, наприклад будинкові, вуличні, квартальні й інші органи самоорганізації населення, громадські формування з охорони громадського порядку й державного кордону.

2. Інформаційно-правові відносини виникають у сфері державного управління, тобто в повсякденній практичній реалізації завдань і функцій держави органами публічної адміністрації в процесі реалізації державної інформаційної політики (забезпечення рівних можливостей щодо створення, збирання, одержання, зберігання, використання, поширення, охорони, захисту інформації; створення інформаційних

систем і мереж інформації, розвиток електронного урядування; постійне оновлення, збагачення та зберігання національних інформаційних ресурсів тощо). У процесі здійснення інформаційно-правових відносин як управлінських відносин при реалізації функцій і завдань державного управління у сфері інформації вони мають односторонній державно-владний характер. Орган публічної адміністрації як суб'єкт управління при цьому здійснює свідомий (вольовий), цілеспрямований вплив на фізичних та юридичних осіб, об'єднань громадян, підлеглих органів публічної адміністрації як на об'єкти управління у формі і методах, визначених інформаційним законодавством, використовуючи при цьому методи переконання і примусу для вирішення повсякденних завдань в процесі реалізації державної інформаційної політики. Інформаційно-правові відносини формуються, як правило, в особливій сфері суспільного життя – публічному (державному і самоврядному) управлінні, і насамперед у зв'язку із здійсненням органами публічної адміністрації своїх владно-розпорядчих функцій щодо створення, збирання, одержання, зберігання, використання, поширення, охорони та захисту інформації.

3. Інформаційно-правові відносини регулюють та охороняють в основному публічно-правові інтереси, що виникають у процесі інформаційної діяльності органів публічної адміністрації. Часто публічний інтерес трактується просто як державний інтерес. Однак це не зовсім так: при реалізації державної інформаційної політики публічний інтерес слід розуміти як адекватну реакцію органів публічної адміністрації на вимоги суспільства в забезпеченні інформаційної безпеки України, якої потребує суспільство, та здійсненні ефективної правоохоронної діяльності.

4. Інформаційно-правові відносини – це особливий зв'язок між їх суб'єктами, один із яких за даних обставин має право вимагати від іншого такої поведінки, яка передбачена інформаційно-правовою нормою. Наприклад, відповідно до Закону України «Про доступ до публічної інформації» [6] запитувач інформації (фізичні, юридичні особи, об'єднання громадян без статусу юридичної особи) має право звернутися до розпорядника інформації із запитом на інформацію незалежно від того, стосується ця інформація його особисто чи ні, без пояснення причини подання запиту. У зв'язку з цим на розпорядника інформації (суб'єкт владних повноважень як орган публічної адміністрації) по-

кладено обов'язок надати відповідь на запит на інформацію не пізніше п'яти робочих днів з дня отримання запиту.

5. Об'єктом інформаційно-правових відносин є інформація. Відповідно до Закону України «Про інформацію» [7] інформація – це будь-які відомості та/або дані, які можуть бути збережені на матеріальних носіях або відображені в електронному вигляді. За змістом інформація поділяється на такі види: інформація про фізичну особу; інформація довідково-енциклопедичного характеру; інформація про стан довкілля (екологічна інформація); інформація про товар (роботу, послугу); науково-технічна інформація; податкова інформація; правова інформація; статистична інформація; соціологічна інформація; інші види інформації.

6. Інформаційно-правові відносини можуть виникати за ініціативою будь-якого суб'єкта досліджуваних відносин (органу публічної адміністрації чи приватних осіб), але згода іншої сторони не є обов'язковою умовою для їх виникнення. Ця особливість полягає в тому, що, на відміну від цивільно-правових відносин, які виникають за згодою та бажанням двох сторін, в адміністративному праві ситуація інша. Указана особливість стосується двох сторін інформаційних правовідносин як органу публічної адміністрації, так і фізичних та юридичних осіб. У першому випадку можна говорити про те, що інформаційно-правові відносини виникають без згоди (бажання) наділеної владними повноваженнями сторони – органу публічної адміністрації у випадках, скажімо, звернення з інформаційним запитом громадянина до органу публічної адміністрації. З іншого боку, інформаційно-правові відносини можуть виникати без згоди (бажання) громадянина, наприклад у разі порушення ним ст. 166-6 Кодексу України про адміністративні правопорушення [8], а саме неподання або несвоєчасне подання, подання за невстановленою формою чи подання недостовірної фінансової звітності, ліквідаційного балансу, пов'язаних із ліквідацією юридичної особи, коли виникають відносини між ним і правоохоронним органом.

7. Порушення однією зі сторін своїх обов'язків зумовлює її відповідальність не перед іншою стороною, а перед державою в особі її компетентних органів. У разі порушення правових норм, що регулюють інформаційно-правові відносини, настає адміністративна відповідальність, яка характеризується негативною реакцією держави на протиправні дії у сфері створення, збирання, одержання, зберігання, використання,

поширення, охорони, захисту інформації шляхом встановлення відповідних правил, заборон та адекватних порушенням санкцій щодо порушників. Адміністративна відповідальність настає відповідно до Кодексу України про адміністративні правопорушення [8] за вчинення адміністративного правопорушення (проступку). За загальним правилом, адміністративній відповідальності підлягають особи, які досягли на момент вчинення адміністративного правопорушення 16-річного віку. Посадові особи підлягають адміністративній відповідальності за правопорушення щодо створення, збирання, одержання, зберігання, використання, поширення, охорони, захисту інформації, забезпечення виконання яких входять до їх службових обов'язків.

8. Спори, що виникають між сторонами інформаційно-правових відносин, вирішуються як в адміністративному, так і в судовому порядку. Слід зазначити, що в переважній більшості застосовується адміністративний порядок, сутність якого полягає в наданій громадянину (іншому суб'єктові інформаційних правовідносин) можливості оскаржити рішення органу публічної адміністрації шляхом звернення до вищої керівної інстанції в системі публічного управління. Тож оцінювання правомірності ситуації, що є основою спору, цілком залежить від вищої посадової особи органу публічної адміністрації. Водночас необхідно зазначити, що дедалі більшого значення набуває судовий порядок оскарження неправомірних рішень, дій чи бездіяльності органів публічної адміністрації, їх посадових та службових осіб. Стаття 2 Кодексу адміністративного судочинства України [9] визначає, що завданням адміністративного судочинства є захист прав, свобод та інтересів фізичних осіб, прав та інтересів юридичних осіб у сфері публічно-правових відносин від порушень з боку органів державної влади, органів місцевого самоврядування, їхніх посадових і службових осіб, інших суб'єктів під

час здійснення ними владних управлінських функцій на основі законодавства, зокрема на виконання делегованих повноважень, адже Конституцією України кожному гарантується право на оскарження в суді рішень, дій чи бездіяльності органів державної влади, органів місцевого самоврядування, посадових і службових осіб (ст. 55) [5].

Перелічені особливості інформаційно-правових відносин дають змогу зробити висновок про те, що не будь-які суспільні відносини у сфері державного управління входять до кола адміністративно-правових. Такими відносинами перш за все є ті, що виникають у зв'язку і з приводу практичної реалізації завдань та функцій держави в особі органів публічної адміністрації, їх посадових і службових осіб.

Підсумовуючи, слід зазначити, що визначальним критерієм виділення та розуміння інформаційно-правових відносин як різновиду адміністративно-правових відносин є те, що вони виникають, змінюються, припиняються в процесі реалізації органами публічної адміністрації державної інформаційної політики в межах реалізації функцій і завдань держави в інформаційній сфері. Інформаційно-правові відносини характеризуються всіма ознаками правових відносин, але, крім цього, мають особливості й адміністративно-правових відносин. Ми вважаємо, що повноцінна реалізація приватними особами наданої Конституцією України можливості вільного одержання, використання, поширення, зберігання та захисту інформації, необхідної їм для реалізації своїх прав, свобод і законних інтересів, неможлива без участі органів публічної адміністрації як представників держави в інформаційній сфері. З метою задоволення своїх інформаційних потреб фізичні та юридичні особи звертаються перш за все до органів публічної адміністрації, що здійснюють владні управлінські функції щодо створення, збирання, одержання, зберігання, використання, поширення, охорони та захисту інформації.

Список використаної літератури

1. Марущак А. І. Інформаційне право: доступ до інформації : навч. посіб. / А. І. Марущак. – К. : КНТ, 2007. – 532 с.
2. Адміністративне право України. Академічний курс : підручник : у 2 т. Т. 1. Загальна частина / ред. кол.: В. Б. Авер'янов (голова). – К. : Юрид. думка, 2004. – 584 с.
3. Адміністративне право України : підручник / за заг. ред. Т. О. Коломoeць. – К. : Істина, 2008. – 219 с.
4. Адміністративне право України : підруч. для юрид. вузів і ф-тів / [Ю. П. Битяк, В. М. Гарашук, О. В. Дьяченко та ін.]. – К. : Юрінком Інтер, 2004. – 401 с.
5. Стеценко С. Г. Адміністративне право України : навч. посіб. / С. Г. Стеценко. – К. : Атіка, 2007. – 624 с.
6. Про доступ до публічної інформації : закон України від 13 січ. 2011 р. № 2939-VI // Відомості Верховної Ради України. – 2011. – № 32. – Ст. 314.
7. Про інформацію : закон України від 2 жовт. 1992 р. № 2657-XII // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 48. – Ст. 650.

8. Кодекс України про адміністративні правопорушення // Відомості Верховної Ради Української РСР. – 1984. – Дод. до № 51. – Ст. 1122.

9. Кодекс адміністративного судочинства України // Урядовий кур'єр. – 2005. – № 153–154.

10. Конституція України // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.

Надійшла до редколегії 02.11.2011

**КИМ Е. В. ОСОБЕННОСТИ ИНФОРМАЦИОННО-ПРАВОВЫХ ОТНОШЕНИЙ
КАК РАЗНОВИДНОСТИ АДМИНИСТРАТИВНО-ПРАВОВЫХ ОТНОШЕНИЙ**

Рассмотрены и охарактеризованы особенности информационно-правовых отношений как одного из видов административно-правовых отношений на базе теории административного права, в частности, понятия, особенностей и видов административно-правовых отношений

**KIM K. THE FEATURES OF INFORMATIONAL AND LEGAL RELATIONS AS ONE
OF THE TYPES OF ADMINISTRATIVE AND LEGAL RELATIONS**

The features of informational and legal relations as one of the types of administrative and legal relations are studied and characterized on the basis of administrative law theory, namely the concept, features and types of administrative and legal relations.

УДК 342.924:351.75

А. А. МАНЖУЛА,

кандидат юридичних наук, доцент,

доцент кафедри правознавства

Кіровоградського державного педагогічного університету ім. В. Винниченка

**АДМІНІСТРАТИВНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ПРОСТУПКИ,
ЩО ПОСЯГАЮТЬ НА ГРОМАДСЬКИЙ ПОРЯДОК:
ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ЇХ ВИРІШЕННЯ**

Досліджено норму адміністративної відповідальності за проступки, що посягають на громадський порядок. Проаналізовано терміни «проступок» та «правопорушення», розкрито основні наукові погляди щодо їх співвідношення, а також визначено проблеми застосування адміністративної відповідальності за вчинення зазначеної категорії проступків.

Основним нормативно-правовим актом з регулювання адміністративної відповідальності за проступки у сфері забезпечення громадського порядку є Кодекс України про адміністративні правопорушення (далі – КУпАП) [1], у загальних положеннях якого закріплюються завдання та система законодавства про публічну відповідальність, компетенція і повноваження державних органів та органів місцевого самоврядування щодо вирішення питань про проступки, запобігання їм, виявлення та усунення причин і умов, що сприяють їх учиненню, чинність законодавства та забезпечення режиму законності при провадженні у справах про проступки.

Насамперед зазначимо, що матеріальне право про адміністративні проступки і адміністративну відповідальність у сфері публічної влади складається із Загальної та Особливої частин. У Загальній частині закріплюються поняття проступку проти громадського порядку,

окремі елементи об'єктивних і суб'єктивних ознак складу проступку, поняття і види стягнень і загальні правила їх накладання. В Особливій частині закріплюються види проступків. Серед норм права, які належать до засобів публічно-правової охорони, необхідно виділити норми, які закріплюють принципи охорони громадського порядку. Дійсно, публічне право повинно виконувати функцію охорони громадського порядку, яка забезпечується відповідними засобами впливу в разі порушення відносин у цій сфері. До переліку засобів правової охорони громадського порядку входять норми публічного права, але ті, що мають охоронну спрямованість, публічно-правові відносини, які виникають у випадках вчинення правопорушень у сфері громадського порядку, та акти реалізації цих норм [2, с. 165].

У правових нормах, які згруповані в КУпАП, законодавець сформулював заборони щодо визначених порушень суспільних відносин